

Slavnostní předání profesorských dekretů

12. 12. 2023, Velká aula, Karolinum

Vážený pane prezidente,

Vaše magnificence, vážená paní rektorko Univerzity Karlovy,

vážené paní rektori, vážení páni rektori,

vážené paní profesorky, vážení páni profesoři,

vážení hosté, dámy a pánové,

dříve, než naše dnešní slavnostní setkání dospěje předáním jmenovacích dekretů nově jmenovaným profesorkám a profesorům ke svému završení, rád bych se krátce zamyslel nad podmínkami, které budou utvářet blízkou budoucnost českého vysokého školství. Chtěl bych se s vámi podělit o návrhy opatření, které by nám podle mého soudu pomohly lépe reagovat na změny odehrávající se za zdmi akademického světa. Tyto změny, o jejichž nezbytnosti jsem přesvědčen, můžeme v našich podmínkách chápat nejen jako reakci na stále se zrychlující a obtížně předvídatelný vývoj vnějšího světa, ale také jako výsledek přirozených posunů uvnitř akademické obce.

Je dobré si připomenout, že české vysoké školství, jak ho známe dnes, stojí na půdorysu vytvořeném pro silné studentské generace devadesátých a nultých let. Samozřejmě, čtvrt století od přijetí současného vysokoškolského zákona přineslo řadu podstatných proměn. Česká republika má dnes více vysokých škol, fakult i akademických pracovníků. Počty studentů jsou znatelně vyšší a samo vysokoškolské studium přestalo být výsadou nemnoha vyvolených. Univerzitní budovy i jejich vybavení jsou zcela srovnatelné s pracovišti ve vyspělém světě a může nás těšit, že naše vysoké školy úspěšně vtahují do svého každodenního života studenty i akademiky ze zahraničí.

V jistém smyslu jsme však dnes v podobné situaci jako tenkrát – po dlouhém období stagnace se začínají zástupy domácích uchazečů o vysokoškolské vzdělání znovu rozšiřovat. Na svá vlastní studia se totiž chystají děti těch, na jejichž příchod se české vysoké školy připravovaly od poloviny 90. let. A stejně jako naši předchůdci si i my musíme znovu položit otázku, jaké vzdělání jim chceme a můžeme poskytnout. Ohled přitom musíme brát nejen zájmy nastupující studentské generace, ale také na legitimní očekávání všech dalších částí společnosti včetně zaměstnavatelů. A právě v tom spočívá jedna z největších výzev pro kohokoli, kdo o

budoucnosti vysokých škol přemýšlí. Očekávání, kterým by měly současné vysokoškolské systémy vycházet vstříc, jsou totiž mimořádně rozmanitá, určitě mnohem rozmanitější, než bývalo zvykem v dobách mých vlastních studií. Je to koneckonců přirozená a všemi vyspělými společnostmi akceptovaná daň za to, že vysokoškolské vzdělávání přestalo být výsadou elit, ale slouží mnohem širšímu okruhu zájemců a zájmů. Jak ale mají vysoké školy tak různorodá očekávání naplňovat? Podle mého názoru lze rozmanitější objednávku plnit jen za podmínky, že samy vysoké školy budou rozmanitější. A právě na to bychom se měli v následujícím období zaměřit nejvíce. Konkrétně vidím tři oblasti, které by měly prioritně zaměstnávat naši pozornost:

V první řadě se potřebujeme lépe vyprofilované profesní vysoké školství. Jen velmi pomalu se totiž daří chápat jej jako integrální, ale svébytnou součást vysokoškolského vzdělávání. Specificky mám na mysli nejen pevnější ukotvení profesních programů, ale i „nových“ vysokých škol – polytechnik jako jiného typu instituce, která bude mnohem flexibilněji reagovat na konkrétní potřeby zaměstnavatelů v místě svého působení a která bude schopna mnohem lépe ve větší míře zapojit soukromé finanční zdroje, které v českém vysokém školství v porovnání s vyspělým světem významně chybí.

Na opačném pólu akademického světa, tedy na výzkumných univerzitách, které jsou postaveny právě na přístupu Vás, profesorů, utvářejících nejsilněji podmínky pro rozvoj nastupujících generací studentských a vědeckých elit, musíme věnovat mnohem systematictější pozornost rozvoji akademické excelence.

A konečně, mnohem pečlivěji, než doposud musíme také definovat potřeby státu, který vysoké školství významně financuje, avšak jen zřídka jasně formuluje svou objednávku. Při respektování autonomie vysokých škol trvám na tom, že musíme pracovat na nástrojích, které umožní lépe nalézat dohodu na tom, co společnost prostřednictvím státu od vysokých škol očekává.

Vysokoškolský zákon byl už čtyřiatřicetkrát novelizován, ze všech velkých reformních plánů v této oblasti se však uskutečnilo vždy jen žalostně málo. V podmínkách stagnujících populačních ročníků jsme se v posledních letech navíc vzdali téměř všech ambicí sektor vysokých škol kamkoli posouvat i snahy vidět v něm nejen jednotlivé instituce, ale vnitřně provázaný systém.

Další roky budou vyžadovat odvahu, odhodlání ke spolupráci a jasný cíl. Je naší odpovědností hledat společně cestu k vysokému školství, které bude dobře plnit všechny své úkoly. Věřím,

že díky společnému úsilí budeme schopni postavit vysoké školství na pevnějších a modernějších základech. A právě k tomu můžete výrazně přispět i vy, kteří dnes převezmete své jmenovací dekryty a spolu s nimi také velkou míru odpovědnosti za vzdělávání nastupujících generací.

Děkuji Vám za pozornost.